

TISKOVÁ ZPRÁVA

Cena předsedy Akademie věd ČR za propagaci vědy

Laureáty Ceny předsedy Akademie věd ČR za propagaci či popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací se letos stali prof. Erazim Kohák, PhD. (Filosofický ústav AV ČR), prof. RNDr. Michal Křížek, DrSc. (Matematický ústav AV ČR) a prof. RNDr. Miroslav Raab, CSc. (Ústav makromolekulární chemie). Na návrh odborné poroty a doporučení Akademické rady AV ČR cenu slavnostně předal prof. Jiří Drahoš ve čtvrtek 24. října 2013 v sídle AV ČR v Praze, u příležitosti Světového dne rozvoje informací. Toto ocenění se uděluje jedenkrát za rok maximálně třem výzkumným pracovníkům a je spojeno s finanční odměnou.

Odborné porotě, která v daném kontextu posuzuje životní dílo vybraných badatelů, předkládají návrhy na udělení ceny ředitelů pracovišť AV ČR po projednání v radách pracovišť, dále Vědecká rada AV ČR a Rada pro popularizaci vědy AV ČR.

Cena předsedy Akademie věd ČR za propagaci či popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací udělená v roce 2013

Profesor Erazim Kohák je významný český filosof a veřejně známá osobnost. Po čtyřiceti letech pobytu v USA se po listopadu 1989 vrátil do Československa. On sám definuje své pojetí filosofie jako úsilí o orientaci člověka ve vztahu k Bohu, ke světu a k člověku, které je neseno přesvědčením, že práce filosofa nespočívá jen v jeho odbornosti, ale i ve vzdělávací činnosti, a to jak ve škole, tak i na veřejnosti. Jeho přínos pro českou kulturu lze shrnout následovně.

Prof. Kohák v době, kdy žil v USA, využil svého prestižního postavení na Bostonské univerzitě nejen k propagaci fenomenologické filosofie, ale i k publikaci překladů českých autorů. V této souvislosti lze zmínit jeho anglický výbor z Masaryka (*Masaryk on Marx*; 1972) a překlady textů českých disidentů

pro americkou veřejnost. Zvláště významným filosofickým počinem bylo Kohákovo uvedení myšlení Jana Patočky do anglofonního světa, a to nejen překladem několika zásadních prací (*Kacířské eseje; Tělo, společenství, jazyk, svět; Úvod do studia Husserlovy fenomenologie*), ale i svou vlastní knihou *Jan Patočka. His Thought and Writings* (1989, česky 1993).

Po svém návratu Erazim Kohák využil své americké akademické zkušenosti k obnovení filosofické katedry na FF Univerzity Karlovy. Kromě jiného se zasloužil o znovuustavení etiky v českém akademickém prostředí: etika se znovu stala nedílnou součástí filosofického kurikula. Tento obor popularizoval nejenom ve svých přednáškách, ale i ve svých knihách (*Svoboda, svědomí, soužití*, 2004; *Zelená svatozář*, 2009; *Člověk, dobro a zlo*, 1993). Dále byl aktivní v oblasti fenomenologie, o kterou se zasloužil nejen odbornými přednáškami, ale i překladem Husserlova stěžejního díla *Ideje k čisté fenomenologii a fenomenologické filosofii* (sv. 2, 2006).

Po ukončení akademické činnosti na Univerzitě Karlově se Kohák stal členem Filosofického ústavu AV ČR. V rámci svého působení zde napsal zásadní monografii o české filosofii a jejím místě v rámci evropského myšlení, a to jak v češtině (*Domov a dálava*, 2009), tak v angličtině (*Hearth and Horizon*, 2008).

Vzhledem ke Kohákovu přesvědčení, že základem jak etiky, tak demokracie je prožitek niterné hodnoty či dobroty všeho bytí, není překvapivý jeho zájem o ekologii. Tato myšlenka je rozvinuta v jeho nejznámější americké knize *Popel a hvězdy* (1977, česky 2009). Erazim Kohák byl jeden z prvních, kdo problematiku ekologie nejenom uvedl do českého povědomí, ale snažil se ji i filosoficky rozpracovat.

Angažmá prof. Erazima Koháka na veřejnosti má různé podoby: Každoročně přijímá ca. 25–30 pozvání od církevních, ekologických a občanských organizací k osvětovým přednáškám po celé České republice i na Slovensku. Souběžně pravidelně vystupuje v tisku, rozhlasu a televizi.

Prof. Erazim Kohák je nejenom jeden z mála originálních českých filosofů, ale zásadně se podílel i na restauraci české filosofie po roce 1989. Jeho veřejná činnost obnovila u mnohých lidí po roce 1989 důvěru v tento obor.

Profesor Michal Křížek je přední českou osobností v oblasti popularizace matematiky, s aktivitami zahrnujícími rozsáhlou publikační, přednáškovou i organizační činnost. Prof. Křížek je autorem či spoluautorem asi 150 popularizačních prací včetně sedmi knih. Dvě z jeho knížek o elementární teorii čísel (M. Křížek, F. Luca, L. Somer: *17 lectures on Fermat numbers: From number theory to geometry*, Springer, New York, a M. Křížek, L. Somer, A. Šolcová: *Kouzlo čísel: Od velkých objevů k aplikacím*, Academia, Praha) zaznamenaly mimořádný čtenářský úspěch a dočkaly se už druhého vydání. Čtyři životopisné knížky se věnují velkým osobnostem matematiky a fyziky: Pierru de Fermatovi, Miloši Zlámalovi, Vladimíru Vandovi a Bedřichu Šofrovi. Nedávno se spoluautory dokončil knihu *Prvních deset Abelových cen za matematiku* o nejdůležitějších výsledcích laureátů této ceny s prestiží srovnatelnou s Nobelovou cenou. Další tři jeho monografie určené inženýrům jsou věnovány aplikacím numerické matematiky v technických oborech.

Oblíbená jsou Křížkova veřejná vystoupení popularizující matematiku, fyziku a astronomii. Mimořádný ohlas si získala jeho přednáška o pozoruhodných matematických vlastnostech pražského orloje, jejíž úroveň M. Křížek pružně přizpůsobuje složení publika. Je to nejvíce navštěvovaná přednáška *Dnů otevřených dveří Matematického ústavu AV ČR*.

Prof. Křížek je již 13 let vedoucím redaktorem časopisu *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie*, který je periodikem vyhledávaným i mimo vědeckou veřejnost, především učiteli a studenty.

Pozoruhodná je širší oblastí, které prof. Křížek poutavým způsobem popularizuje. Jeho práce se zabývají nejen numerickou a výpočetní matematikou, tvořící těžisko jeho vědeckých zájmů, ale i teorií čísel, geometrií, kombinatorikou, teorií grup, teorií grafů, algoritmy internetových vyhledávačů, matematickou fyzikou, genetikou, biologií, kosmologií, astronomií a historií matematiky. Své články publikuje v širokém spektru českých a slovenských časopisů, jako jsou *Rozhledy matematicko-fyzikální*; *Matematika-fyzika-informatika*; *Učitel matematiky*; *Obzory matematiky, fyziky a informatiky*; *Československý časopis pro fyziku*; *Vesmír*; *Živa* a mnoho dalších. Publikuje i ve známých zahraničních časopisech popularizujících přírodní vědy, např. *Mathematical Spectrum*; *Notices of the American Mathematical Society*; *Mathematical Culture*; *Vasiona* aj.

Prof. Miroslav Raab, se narodil v roce 1938. Vystudoval fyziku pevných látek na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Disertaci o mechanické pevnosti hydrogelů obhájil v roce 1968 na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Prof. Raab pracoval v od roku 1963 v Ústavu makromolekulární chemie AV ČR (do r. 1992 ČSAV). Zabýval se výzkumem mechanického a pevnostního chování polymerních materiálů. Publikoval více jak 80 odborných vědeckých článků v českých i zahraničních časopisech a je autorem pěti patentů. Nyní je v důchodu. Nadále však spolupracuje se svým mateřským ústavem a také s Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně, Technickou univerzitou v Liberci. Do nedávna přednášel předmět molekulární gastronomie na Vysoké škole hotelové v Praze 8, který na škole zavedl.

V roce 2005 byl jmenován profesorem. Jeho přednášky jsou mezi studenty oblíbeny pro svoji originalitu, názornost a srozumitelnost. Pravidelně vystupuje s atraktivní přednáškou pro širokou zlínskou veřejnost při Noci vědců, pořádané každoročně Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně. Mnohokrát také přednášel na středních školách různého zaměření, nejen v Praze. Jeho prezentace z oboru fyzikální chemie, materiálového výzkumu i molekulární gastronomie srozumitelně ukazují středoškolákům atraktivitu a půvaby chemie a fyziky. Pravidelně se zúčastňoval letních kurzů pro středoškolské pedagogy chemie, pořádaných Akademií věd ČR v Nových Hradech. Jeho přednášky z Nových Hradů jsou stále přístupné a trvale navštěvované na internetových stránkách Otevřené vědy.

Kromě patentů a vědeckých publikací v mezinárodních časopisech uveřejnil desítky populárních článků v češtině a mnohokrát vystoupil v rozhlase a v televizi. Tematicky se články týkají obecně nauky o materiálech a v posledních letech také nového interdisciplinárního oboru – molekulární gastronomie. K rozvoji tohoto atraktivního oboru, který propojuje fyzikální chemii potravin s praktickým uměním kuchařským, jej přivedl jeho zakladatel Hervé Thies, s nímž se setkal při pobytu ve Francii. O molekulární gastronomii Miroslav Raab svého času uveřejnil řadu sloupků v Lidových novinách. Na pozvání programového výboru Filmového festivalu vědeckých a populárních filmů AFO v roce 2011 v Olomouci přednesl jednu z hlavních přednášek, právě na téma molekulární gastronomie. Rukopis připravované knihy M. Raaba *Gastronomie jako věda, umění a potěšení* je před dokončením.

Prof. Raab po celý profesní život soustavně popularizoval vědu a v publikování zajímavých popularizačních článků nadále pokračuje. Popularizační články a přednášky M. Raaba jsou pro čtenáře

a posluchače velmi srozumitelné, plné názorných přirovnání a navíc podané krásnou češtinou. Časté ohlasy a dotazy čtenářů svědčí o inspirativním významu těchto textů.

Z přátelského setkání Miroslava Raaba s Radkem Mikulášem vyplynul netradiční a poměrně rozsáhlý úvod k Mikulášově knize *Ledové Čechy*. Oba autoři zde prozrazují společný vztah k přírodě, ale i k nauce o materiálech.

Schopností přiblížit a vysvětlit nauku o materiálech a jmenovitě makromolekulární vědu studentům i širší veřejnosti se prof. Raab významně zasloužil o příznivý obraz tohoto oboru na veřejnosti a též o propagaci Ústavu makromolekulární chemie AV ČR.

V průběhu let uveřejňoval M. Raab své populárně vědecké texty v různých médiích (např. *Technický magazín*; *Vesmír*; *Akademický bulletin*; *Hospodářské noviny*; *Plasty a kaučuk*). Několikrát vystoupil také v rozhlase a televizi. Byl dlouholetým členem Rady pro popularizaci vědy AV ČR, členem redakční rady časopisu *Plasty a kaučuk*.

Mimořádným počinem M. Raaba bylo vydání knihy *Materiály a člověk v roce 1999*, v níž populárně vědeckou formou seznamuje čtenáře s problematikou nauky o materiálech. V knize ukazuje, jak se nauka o materiálech projevuje v každodenním životě.

Za svoji popularizační činnost byl M. Raab oceněn při příležitosti 50. výročí založení ÚMCH (2009) pamětním listem. Fakulta textilní Technické univerzity v Liberci udělila M. Raabovi pamětní medaili jako ocenění jeho dlouholeté spolupráce s fakultou.